

Par atbalsta personas pakalpojuma ieviešanu

Labklājības ministrija informē, ka Labklājības ministrijas īstenotā Eiropas Sociālā fonda projekta „Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide” (projekta Nr.9.2.2.2/16/I/001) ietvaros biedrība “Resursu centrs cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem “ZELDA”” (turpmāk - RC ZELDA) no 2017. gada 1. jūlija nodrošina atbalsta personas pakalpojuma izstrādi un ieviešanu¹.

Atbalsta personas pakalpojuma mērķis ir nodrošināt personu ar garīga rakstura traucējumiem (gan personu ar psihiskām saslimšanām, gan personu ar intelektuālās attīstības traucējumiem) cilvēktiesību ievērošanu, ieviešot rīcībspējas ierobežošanai alternatīvu tiesību un interešu aizsardzības mehānismu – atbalstīto lemtspēju². Atbalsta personas uzdevums būs palīdzēt personām ar garīga rakstura traucējumiem plānot un pašām pieņemt lēmumus par savu dzīvi, veselības un sociālo aprūpi, finansēm un īpašumiem.

Atbalsta personas pakalpojuma izmēģinājumsprojekts visā Latvijā tiks īstenots laika periodā **no 2017.gada 1.decembra līdz 2019.gada 30.novembrim**. Tā ietvaros paredzēts nodrošināt atbalsta personas pakalpojumu **330 personām**. Atbalsta personas pakalpojumu varēs saņemt personas, kuras atbilst vairākiem kritērijiem:

- personai ir garīga rakstura traucējumi – psihiska saslimšana vai intelektuālās attīstības traucējumi;
- persona ir pilngadīga;
- personai ir noteikta I vai II invaliditātes grupa;
- persona dzīvo sabiedrībā (nesaņem pakalpojumu ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūcijā);
- persona vērsta uz sadarbību.

Atbalsta personas palīdzība lēmumu pieņemšanā tiks sniegta 6 dzīves jomās:

- 1) juridiskās palīdzības jautājumos;
- 2) finanšu jautājumos, (t.sk., budžeta plānošanas, īpašumu pārvaldīšanas jautājumi u.c.);
- 3) ikdienas dzīves prasmju apgūšana un attīstība;
- 4) veselības aprūpes jautājumos (līdz ārsta kabinetam);
- 5) sociālās aprūpes jautājumos;
- 6) atbalsta loka veidošanā.

Papildus noteiktajām atbalsta jomām, atbalsta personu uzdevums būs palīdzēt katrai atbalstāmajai personai veidot un uzturēt dabisko atbalsta tīklu³.

Atbalstāmo personu problēmas un vajadzības, kuras paredzēts risināt izmēģinājumsprojekta ietvaros:

- 1) Juridiskās palīdzības jautājumu jomā:

- atbalsta sniegšana personai, lai tā precīzāk izprastu savas tiesības un pienākumus, nodrošinot informētu lēmuma pieņemšanu. Īpaši svarīgi tas

¹ “Atbalsta personas pakalpojuma apraksta, organizācijas un finansēšanas kārtības izstrāde, atbalsta personas pakalpojuma izmēģinājumsprojekta īstenošana un izmēģinājumsprojekta rezultātu izvērtējums”

² Atbalstītā lemtspēja ir juridisks alternatīvs mehānisms personas rīcībspējas ierobežošanai. Tas paredz, ka personai rīcībspēja tiek saglabāta pilnā vai daļējā apjomā, bet tiek noteikts kādās jomās un apjomā personai nepieciešams atbalsts lēmumu pieņemšanā.

³ Dabiskie atbalsta sniedzēji var būt tuvi draugi, tuvinieki, kaimiņi, kuriem atbalstāmā persona uzticas.

ir jautājumos par saistību uzņemšanos vai nepieciešamību vērsties valsts un pašvaldības iestādēs;

- tādu lēmumu tiesisko seku izskaidrošana, kas rada saistības pret trešajām personām;
- ar rīcībspējas ierobežojumu pārskatīšanu un atjaunošanu saistītie jautājumi, kas ietver dokumentu sagatavošanu tiesai un nepieciešamības gadījumā pārstāvības nodrošināšanu tiesā;
- atbalsta sniegšana tiesību un interešu pārstāvībā valsts un pašvaldību iestādēs, tajā skaitā, attiecībā uz pieeju sociālajiem pakalpojumiem un ar dzīvesvietu saistītiem jautājumiem;
- juridiskā palīdzība administratīvo aktu, citu valsts un pašvaldību iestāžu lēmumu un tiesas nolēmumu pārsūdzēšanā;
- atbalsta sniegšana personai, ja tā cietusi no noziedzīga nodarījuma, vai pati izdarījusi administratīvu pārkāpumu vai noziedzīgu nodarījumu.

2) Finanšu jautājumu jomā:

- iknedēļas vai ikmēneša budžeta plānošana (atkarībā no personai nepieciešamā atbalsta intensitātes). Paredzams, ka cilvēkiem, kuri būs pārcēlušies no institūcijas uz dzīvi sabiedrībā nepieciešamais atbalsts budžeta plānošanā būs intensīvāks, lai apgūtu nepieciešamās prasmes rīcībā ar naudu;
- atbalsta sniegšana lēmumu pieņemšanā par nepieciešamajiem pirkumiem, principiem, kādus ņemt vērā, izvēloties nepieciešamo produktu (īpaši tas attiecas uz lielākiem pirkumiem, kā arī kredītsaistību uzņemšanos).

3) Ikdienas dzīves un prasmju apgūšanas jomā:

- pašaprūpes prasmju attīstīšana, kas saistīta ar personīgo un apkārtējās vides higiēnu;
- atbalsta sniegšana izglītības iegūšanā, nokārtojot nepieciešamos dokumentus un palīdzot izvēlēties izglītības veidu, izglītības iestādi un profesiju;
- nodarbinātības jautājumu risināšana, sniedzot atbalstu ne tikai profesijas izvēlē, bet arī atbalstot personu pārrunās ar Nodarbinātības valsts aģentūras darbiniekiem, potenciālo darba devēju un darba kolēģiem (ja tas nepieciešams, lai pilnveidotu komunikācijas un saskarsmes prasmes);
- komunikācijas prasmju attīstīšana, kas ietver:
  - atbalstu komunikācijā ar ģimenes locekļiem;
  - drošas komunikācijas ar sabiedrību apgūšanu;
  - konfliktu risināšanas pamati un prasmju apgūšana.

4) Veselības aprūpes jautājumu jomā:

- atbalsta sniegšana nepieciešamo medicīnisko pakalpojumu izvēlē un nodrošināšanā;
- atbalsta sniegšana komunikācijā ar veselības aprūpes speciālistiem, piemēram, līdzdalība (tikai ar personas un ārsta piekrišanu) ārsta konsultācijas laikā, lai varētu precīzāk izskaidrot ārsta sniegto informāciju, līdzdalība (tikai ar personas un pakalpojuma sniedzēja piekrišanu) veicamo izmeklējumu vai rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas laikā, lai varētu izskaidrot dotās instrukcijas un procedūru nepieciešamību.

5) Sociālās aprūpes jautājumos:

- piekļuve sociālajiem pakalpojumiem:
  - palīdzēt personai novērtēt savas stiprās puses un vajadzības (lai izprastu, kur personai ir vajadzīgi profesionālu sniegti sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi un, kur persona spēj tikt galā patstāvīgi vai ar tuvinieku, vai draugu atbalstu);
  - izskaidrot, uz kādiem sabiedrībā balstītiem sociāliem pakalpojumiem persona var pretendēt;
  - palīdzēt komunikācijā ar sociālo dienestu;
- personas motivēšana izmantot esošos sabiedrībā balstītus sociālos pakalpojumus savu sociālo problēmu risināšanai, lai persona varētu pilnvērtīgi piedalīties šo sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu īstenošanā.

6) Atbalsta loka veidošanā:

- hobiju un interešu noskaidrošana;
- atbalsta sniegšana jaunu draugu un paziņu meklēšanā, palīdzot atrast interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas iespējas;
- komunikācijas prasmju attīstīšana.

Norādītās problēmas un vajadzības nav izsmeļošas un var ietvert daudz plašāku tiesību un interešu loku, ņemot vērā to, ka atbalsts katrai personai tiks sniegts, pamatojoties uz individuāli izstrādātu atbalsta plānu.

Atbalsta personas pakalpojumu būs iespējams izmantot arī kā vienu no atbalsta mehānismiem deinstitutionalizācijas īstenošanā. Jāņem vērā, ka personu ar garīga rakstura traucējumiem dalība izmēģinājumu projektā ir brīvprātīga.